

Handläggare
Lena Lundqvist

Länsstyrelsen i Kalmar län
kalmar@lansstyrelsen.se

Utpekande och detaljavgränsning av REE-fyndigheten Olserum som riksintresse enligt 3 kap. 7 § miljöbalken

Beslut

Sveriges geologiska undersökning (SGU) bedömer att området med REE-fyndigheten¹ i Olserum utgör ett sådant mark- och vattenområde som är av riksintresse enligt 3 kap. 7 § miljöbalken (MB). Det föreslagna riksintresseområdet omfattar ca 607 ha.

Till beslutet hör bilaga 1 med beslutsunderlag och beskrivning av fyndigheten samt bilaga 2 med karta och detaljavgränsning.

Ärendets beredning

SGU arbetar fortlöpande med att peka ut och detaljavgränsa riksintressanta fyndigheter. En utredning har gjorts för att avgöra om REE-fyndigheten Olserum kan utgöra ett intresse av nationell betydelse. Utredningen redovisas i bilaga 1.

För att ett utpekande om en fyndighet som riksintresse för värdefulla ämnen eller material ska kunna göras krävs omfattande undersökningar och dokumentation av fyndigheten. SGU utreder ärendet och gör därefter sin bedömning utifrån denna information. Information om geologi, produktion och materialegenskaper m.m. har inhämtats bl.a. från SGU:s publikationer och databaser, från aktuell forskning samt från verksamhetsutövare vid fyndigheten. Fyndigheten med sin omgivning är beskriven i bilaga 1 och förslag på detaljavgränsning i bilaga 2. Utredning och förslag remitterades till Boverket, Länsstyrelsen i Kalmar län, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Västerviks kommun med kopia till nuvarande verksamhetsutövare (Explora Minerals AB och European Mining AB).

Boverket har synpunkter på att beslutet ska vara tydligt och inte för omfattande. De menar att kriterierna för detaljavgränsningen inte framgår tydligt i förslaget. Vidare menar Boverket att SGU inte ska föregripa domstolens prövning genom att föreslå prövning enligt 4 kap. 1 § MB. Boverket har även synpunkter på SGU:s formulering i avsnittet ”Påtaglig skada för riksintresset”.

Länsstyrelsen i Kalmar län har inga synpunkter på förslaget till riksintressets utpekande och detaljavgränsning.

Naturvårdsverket har inte inkommit med svar på remissen.

---

¹ REE- Rare Earth Elements (sällsynta jordartsmetaller)

Västerviks kommun ställer sig positiva till utpekande av riksintresset men önskar att området väster om Djupedal utelämnas från detaljavgränsningen pga. förekomst av känsliga och hotade insekter. Vidare påminner Västerviks kommun om att odlings- och betesmarkerna vid Dråpstad ingår i Länsstyrelsens regionala bevarandeplan och att det finns flera brunnar i området som kan påverkas av en eventuell verksamhet. Likaså finns andra känsliga områden som kan påverkas av eventuella utsläpp från en framtida verksamhet. Den föreslagna detaljavgränsningen av riksintresset berör även ett av kommunens prioriterade stråk för gods- och persontransporter. Slutligen lyfter kommunen vikten av att kommunicera processen till allmänheten.

Riksantikvarieämbetet har inga invändningar mot förslaget till riksintressets utpekande och detaljavgränsning avseende riksintressena för kulturmiljövård, obruten kust och friluftsliv. De påpekar dock att förbudet mot brytning av uran innebär ett rättligt hinder för SGU att besluta om ett ianspråktagande av staten för utvinningsintresset eftersom de menar att det inte går att avgränsa intresset utan att det innebär förbjuden verksamhet.

Skäl för beslutet

SGU är enligt 2 a § andra stycket p. 5 förordning (1998:896) om hushållning med mark och vattenområden (hushållningsförordningen) ansvarig myndighet för att bedöma och peka ut områden som avses i 3 kap. 7 § miljöbalken, dvs. områden som innehåller fyndigheter av värdefulla ämnen eller material som är av riksintresse, och därför ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa.

SGU:s ställningstagande enligt 2 a § hushållningsförordningen är endast att betrakta som ett anspråk på riksintresse och innebär inte att SGU med rättsligt bindande verkan har förklarat att området är av riksintresse. Den frågan prövas i ett senare skede i ett enskilt ärende, t.ex. vid förändrad markanvändning eller vid en tillståndsprövning.

SGU bedömer inte behovet av framtida verksamhetsytor utan följer riktlinjerna i förarbetena till hushållningsbestämmelserna^{2 3} och regeringens riksintresserutredning⁴ att inte avgränsa buffertzoner eller influensområden för ett riksintresse. Meningen med att detaljavgränsa en fyndighet är att avgränsningen ska fungera inom överskådlig framtid. Den slutliga utformningen av ett eventuellt verksamhetsområde görs i samband med miljöprövningen enligt miljöbalken.

Vid SGU:s bedömning görs inte heller någon prövning mot andra intressen såsom riksintressen eller Natura 2000. Endast fyndigheten och dess geologiska beskaffenhet beaktas. Riksintresset för värdefulla ämnen eller material är ett planeringsinstrument och en information till samhället och berörda tillsynsmyndigheter att en fyndighet av värdefulla ämnen eller material av nationell betydelse finns i området. Fyndigheten ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra nuvarande eller framtida utvinning av fyndigheten.

---

² Prop. 1997/98:45 del 2 s. 29 med hänvisning till prop. 1985/86:3

³ Prop. 1985/86:3 s.115

⁴ SOU 2015:99

De kriterier på vilka SGU grundar sin bedömning är⁵:

1. Ämnet eller materialet har stor betydelse för samhällets behov.
2. Ämnet eller materialet har särskilt värdefulla egenskaper.
3. Området innehållande fyndigheten av ämnet eller material är väl avgränsat, undersökt och dokumenterat.

Alla ovanstående kriterier ska vara uppfyllda för att utpeka och detaljavgränsa en fyndighet som riksintresse enligt 3 kap. 7 § miljöbalken.

1. REE används idag i en mängd olika produkter som är helt nödvändiga för modern teknologi. De används bl.a. i vindkraftverk, elbilar, modern kommunikation och i försvarsindustrin. Idag domineras världproduktionen av REE helt av Kina. Det är den absolut mest kritiska råvaran för EU och EU-kommissionen menar att Europa behöver öka sin produktion av nödvändiga och specifikt kritiska råvaror för en grön omställning för att minska beroendet från Asien och stärka sitt ledarskap i värdekedjorna.
2. REE går idag inte att ersätta med andra metaller.
3. Fyndigheten i Olserum är mycket väl undersökt genom kartläggning, prospektering och forskning under senare tid. Fyndigheten är klassificerad enligt CRIRSCO kod NI 43-101⁶. För närvarande pågår prospektering i området. Information från dessa underökningar har ställts till SGU:s förfogande. SGU anser därmed att fyndigheten är väl beskriven så långt det kan anses rimligt.

REE eller sällsynta jordartsmetaller som är det svenska namnet, är en grupp grundämnen, så kallade övergångsmetaller, där lantan (La), cerium (Ce), praseodym (Pr), neodym (Nd), prometium (Pm), samarium (Sm), europium (Eu), gadolinium (Gd), terbium (Tb), dysprosium (Dy), holmium (Ho), erbium (Er), tulium (Tm), ytterbium (Yb) och lutetium (Lu) ingår. I vissa sammanhang räknas även grundämnena skandium (Sc) och yttrium (Y) som sällsynta jordartsmetaller. Grundämnena förekommer vanligen tillsammans.

SGU:s sammantagna bedömning är att REE-fyndigheten i Olserum omfattande bl.a. objekten Olserum, Bersummen och Djupedal väl uppfyller uppsatta kriterier och därmed bör pekas ut och detaljavgränsas som riksintresse.

Riksantikvarieämbetet påpekar att förbudet mot brytning av uran enligt 9 kap. 6 i § miljöbalken innebär ett rättligt hinder för SGU att besluta om ett ianspråktagande av staten för utvinningsintresset eftersom de menar att det inte går att avgränsa intresset utan att det innebär förbjuden verksamhet. Ett utpekande av ett riksintresse innebär inte att fyndigheten med säkerhet kommer att utvinnas. Syftet med riksintresset är att redovisa vilka intressen som har särskild betydelse och som därför ska ges ett försteg framför andra när frågor om markanvändning ska avgöras. Informationen är med andra ord ett stöd till samhället vid planering av markanvändningen i området och en information att här finns en fyndighet av ett ämne eller material som är så pass viktig för samhället att SGU anser att den bör skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra en eventuell framtida utvinning. Det är inte SGU som beslutar om ianspråktagande av fyndigheten.

⁵ SGUs beslut med dnr 31-1853/2014

⁶ CRIRSCO - Committee for Mineral Reserves International Reporting Standards. Bolag som är noterade på börser i Kanada omfattas av NI 43-101, National Instrument 43-101, som är ett internationellt vedertaget klassificeringssystem för bedömning av en fyndighets mineraltillgångar och mineralreserver.

